

Brüssel, 30. juuni 2023
(OR. en)

11155/23

ECOFIN 679
UEM 213
SOC 504
EMPL 355
COMPET 699
ENV 778
EDUC 291
RECH 323
ENER 414
JAI 926
GENDER 155
ANTIDISCRIM 149
JEUN 193
SAN 430

MÄRKUS

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Saaja:	Alaliste esindajate komitee / nõukogu
Eelmise dok nr:	9849/1/23 REV 1
Komisjoni dok nr:	COM(2023) 623 final
Teema:	NÕUKOGU SOOVITUS, milles käsitletakse Rumeenia 2023. aasta riikliku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Rumeenia 2023. aasta lähenemisprogrammi kohta

Delegatsioonidele edastatakse eespool nimetatud nõukogu soovitusel eelnõu, mis põhineb komisjoni soovitusel COM(2023) 623 final ning mida on arutanud nõukogu ja Euroopa Ülemkogu.

NÕUKOGU SOOVITUS,

...

milles käsitletakse Rumeenia 2023. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Rumeenia 2023. aasta lähenemisprogrammi kohta

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arvesse nõukogu 7. juuli 1997. aasta määrust (EÜ) nr 1466/97 eelarveseisundi järelevalve ning majanduspoliitika järelevalve ja kooskõlastamise tõhustamise kohta,¹ eriti selle artikli 9 lõiget 2,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määrust (EL) nr 1176/2011 makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamise ja korrigeerimise kohta,² eriti selle artikli 6 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitusi,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone,

¹ EÜT L 209, 2.8.1997, lk 1.

² ELT L 306, 23.11.2011, lk 25.

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse sotsiaalkaitsekomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

ning arvestades järgmist:

- (1) 19. veebruaril 2021 jõustus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/241,³ millega loodi taaste- ja vastupidavusrahadu (edaspidi „rahastu“). Rahastust antakse liikmesriikidele rahalist toetust reformide ja investeeringute elluviimiseks ning sellega kaasneb liidu rahastatav fiskaalne impulss. Kooskõlas Euroopa poolaasta prioriteetidega aitab rahastu kaasa majanduslikule ja kaasavale taastumisele ning kestlike ja majanduskasvu soodustavate reformide ja investeeringute tegemisele, eelkõige rohe- ja digipööret edendavate reformide ja investeeringute tegemisele, et muuta liikmesriikide majandus vastupidavamaks. Samuti aitab see tugevdada riigi rahandust ning hoogustada majanduskasvu ja töökohtade loomist keskpikas ja pikas perspektiivis, parandada territoriaalset ühtekuuluvust liidus ja toetada Euroopa sotsiaalõiguste samba jätkuvat rakendamist. 30. juunil 2022 ajakohastati vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 11 lõikele 2 rahastust igale liikmesriigile eraldatavat maksimaalset rahalist toetust.

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahadu (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17).

- (2) 22. novembril 2022 võttis komisjon vastu 2023. aasta kestliku majanduskasvu analüüsi, mis tähistas majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta (2023) algust. 23. märtsil 2023 kiitis Euroopa Ülemkogu heaks 2023. aasta kestliku majanduskasvu analüüsi prioriteetid, mis on koondunud konkurentsivõimelise kestlikkuse nelja mõõtme ümber. 22. novembril 2022 võttis komisjon määruse (EL) nr 1176/2011 alusel vastu ka 2023. aasta häiremehhanismi aruande, milles nimetati Rumeeniat ühe liikmesriigina, kus võib esineda tasakaalustamatus või kus võib esineda oht selle tekkimiseks. Seetõttu on põhjalik analüüs vajalik. Komisjon võttis vastu ka soovitus euroala majanduspoliitikat käsitleva nõukogu soovitus kohta ning ettepaneku 2023. aasta ühise tööhõivearuande kohta, milles analüüsitakse tööhõivesuuniste ja Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtete rakendamist. Nõukogu võttis 16. mail 2023 vastu euroala majanduspoliitikat käsitleva soovitus⁴ (edaspidi „2023. aasta euroala käsitlev soovitus“) ja 13. märtsil 2023 ühise tööhõivearuande.
- (3) Kuigi liidu riikide majandus on olnud märkimisväärselt vastupidav, avaldab geopoliitiline kontekst jätkuvalt negatiivset mõju. Kuna liit toetab kindlalt Ukrainat, keskendutakse liidu majandus- ja sotsiaalpoliitika tegevuskavas sellele, et vähendada lühiajalises perspektiivis energiašokkide negatiivset mõju nii haavatavatele leibkondadele kui ka ettevõtetele ning jätkata jõupingutusi, et viia ellu rohe- ja digipööre, toetada kestlikku ja kaasavat majanduskasvu, tagada makromajanduslik stabiilsus ja suurendada vastupidavust keskpikas perspektiivis. Samuti keskendutakse selles jõuliselt liidu konkurentsivõime ja tootlikkuse suurendamisele.

⁴ Nõukogu 16. mai 2023. aasta soovitus euroala majanduspoliitika kohta (ELT C 180, 23.5.2023, lk 1).

- (4) 1. veebruaril 2023 avaldas komisjon teatise „Rohelise kokkuleppe tööstuskava kliimaneutraalsuse ajastuks“ (edaspidi „roheline kokkuleppe tööstuskava“). Rohelise kokkuleppe tööstuskava eesmärk on edendada liidu nullnetotööstuse konkurentsivõimet ja toetada kiiret üleminekut kliimaneutraalsusele. See täiendab Euroopa roheline kokkuleppe ja kava „REPowerEU“ raames tehtavaid jõupingutusi. Sellega tahetakse samuti luua keskkond, mis aitaks paremini suurendada liidu tootmisvõimsust nullnetotehnoloogia ja toodete osas, mida on vaja liidu ambitsioonikate kliimaeesmärkide saavutamiseks, samuti tagada juurdepääs asjakohastele kriitilise tähtsusega toorainetele, sealhulgas mitmekesistades hankimist, kasutades parimal viisil liikmesriikide maavarasid ja maksimeerides toorainete ringlussevõttu. Rohelise kokkuleppe tööstuskava põhineb neljal sambal: prognoositav ja lihtsam õigusraamistik, kiirem juurdepääs rahastusele, oskuste edendamine ning avatud kaubandus tarneahelate vastupidavuse tagamiseks. Komisjon avaldas 16. märtsil 2023 ka teatise „ELi pikaajaline konkurentsivõime: pilk 2030. aasta järgsesse aega“, milles on esitatud üheksa üksteist tugevdavat tegurit koos eesmärgiga luua majanduskasvu soodustav õigusraamistik. Teatistes seatakse poliitilised prioriteedid, mille eesmärk on aktiivselt tagada struktuursed parandused, sihipärased investeeringud ja reguleerivad meetmed liidu ja selle liikmesriikide pikaajalise konkurentsivõime edendamiseks. Allpool esitatud soovitusel aitavad neid prioriteete ellu viia.

- (5) 2023. aastal jätkub majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta areng kooskõlas rahastu rakendamisega. Taaste- ja vastupidavuskavade täielik rakendamine on jätkuvalt oluline Euroopa poolaasta poliitiliste prioriteetide elluviimiseks, kuna kavades käsitletakse kõiki viimastel aastatel esitatud asjakohaseid riigipõhiseid soovitusi või märkimisväärset osa neist. 2019., 2020. ja 2022. aasta riigipõhised soovitused on jätkuvalt sama asjakohased ka taaste- ja vastupidavuskavade puhul, mis on läbi vaadatud või mida on ajakohastatud või muudetud vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklitele 14, 18 ja 21.
- (6) 27. veebruaril 2023 vastu võetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2023/435⁵ (edaspidi „REPowerEU määrus“) eesmärk on kaotada kiiresti järkjärguliselt liidu sõltuvus Venemaa fossiilkütuste impordist. See aitab tugevdada energiajulgeolekut ja mitmekesisitada liidu energiavarustust ning suurendada samal ajal taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu, energiasalvestusvõimsust ja energiatõhusust. REPowerEU määrus võimaldab liikmesriikidel lisada oma riiklikesse taaste- ja vastupidavuskavadesse uue REPowerEU peatüki, et rahastada olulisi reforme ja investeeringuid, mis aitavad saavutada REPowerEU eesmärke. Samuti aitavad kõnealused reformid ja investeeringud suurendada liidu nullnetotööstuse konkurentsivõimet, nagu on kirjeldatud roheline kokkuleppe tööstuskavas, ja käsitleda energiaalaseid riigipõhiseid soovitusi, mis esitati liikmesriikidele 2022. aastal ja esitatakse neile asjakohasel juhul ka 2023. aastal. REPowerEU määrusega kehtestatakse uus tagastamatu rahalise toetuse kategooria, mille kaudu saavad liikmesriigid rahastada taaste- ja vastupidavuskavade raames uusi energiaga seotud reforme ja investeeringuid.

⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. veebruari 2023. aasta määrus (EL) 2023/435, millega muudetakse määrust (EL) 2021/241 riiklike taaste- ja vastupidavuskavade REPowerEU peatükkide osas ning määrusi (EL) nr 1303/2013, (EL) 2021/1060 ja (EL) 2021/1755 ning direktiivi 2003/87/EÜ (ELT L 63, 28.2.2023, lk 1).

- (7) 8. märtsil 2023 võttis komisjon vastu teatise, milles esitatakse eelarvepoliitika suunised 2024. aastaks (edaspidi „8. märtsi 2023. aasta teatis“). Selle eesmärk on toetada liikmesriike stabiilsus- ja lähenemisprogrammide koostamisel ning seeläbi tugevdada poliitika koordineerimist. Komisjon tuletas meelde, et stabiilsuse ja kasvu pakti üldise vabastusklausli kohaldamine lõpetatakse 2023. aasta lõpus. Komisjon kutsus üles kohaldama 2023.–2024. aastal eelarvepoliitikat, mis tagab võla jätkusuutlikkuse keskpikas perspektiivis ja suurendab kestlikul viisil potentsiaalset majanduskasvu, ning kutsus liikmesriike üles määrama oma 2023. aasta stabiilsus- ja lähenemisprogrammides kindlaks, kuidas eelarvekavadega tagatakse keskpikas perspektiivis eelarvepuudujäägi aluslepingus sätestatud kontrollväärtuse 3 % sisemajanduse koguproduktist (edaspidi „SKP“) järgimine ning võla usutav ja pidev vähendamine või selle hoidmine usaldusväärasel tasemel. Komisjon kutsus samuti liikmesriike üles kaotama järk-järgult riiklikud eelarvemeetmed, mis on kehtestatud leibkondade ja ettevõtete kaitsmiseks energiahinnašoki eest, ja alustama kõige vähem suunatud meetmetest. Komisjon märkis, et kui uue energiahinnasurve tõttu on vaja toetusmeetmeid pikendada, peaksid liikmesriikide sellised meetmed olema paremini suunatud haavatavatele leibkondadele ja ettevõtetele. Komisjon teatas, et eelarvesoovitused tuleks kvantifitseerida ja diferentseerida. Lisaks, nagu on kavandatud komisjoni 9. novembri 2022. aasta teatises ELi majandusjuhtimise raamistiku reformimise suuniste kohta, sõnastatakse eelarvesoovitused esmaste netokulude põhjal. Komisjon soovitas, et kõik liikmesriigid jätkavad riiklikult rahastatavaid investeeringuid ning tagavad rahastu ning muude liidu vahendite tõhusa kasutamise, eelkõige seoses rohe- ja digipöördega ning vastupidavuseesmärkidega. Komisjon märkis, et teeb nõukogule ettepaneku, et kehtivate õigusnormide kohased ülemäärased eelarvepuudujäägi menetlused algatatakse 2024. aasta kevadel 2023. aasta andmete põhjal.

- (8) 26. aprillil 2023 esitas komisjon seadusandlikud ettepanekud liidu majanduse juhtimise eeskirjade põhjalikuks reformimiseks. Ettepanekute põhieesmärk on parandada valitsemissektori võla jätkusuutlikkust ning edendada reformide ja investeringute kaudu kõigis liikmesriikides kestlikku ja kaasavat majanduskasvu. Komisjon soovib ettepanekutega suurendada riikide isevastutust, lihtsustada raamistikku ja keskenduda enam keskpikale perioodile, millega kaasneb tõhus ja ühtsem täitmise tagamine. ELi majandusjuhtimise raamistiku reformimise suuniseid käsitlevate nõukogu 14. märtsi 2023. aasta järelduste kohaselt on eesmärk viia seadusandlik töö lõpule 2023. aastal.
- (9) 31. mail 2021 esitas Rumeenia vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 18 lõikele 1 komisjonile oma riikliku taaste- ja vastupidavuskava. Komisjon hindas määruse (EL) 2021/241 artikli 19 kohaselt taaste- ja vastupidavuskava asjakohasust, tulemuslikkust, tõhusust ja sidusust kooskõlas kõnealuse määruse V lisas sätestatud hindamissuunistega. 3. novembril 2021 võttis nõukogu vastu rakendusotsuse, millega kiidetakse heaks Rumeenia taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnang⁶. Osamaksete tegemine sõltub komisjoni otsuse vastuvõtmisest, mis on tehtud vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 24 lõikele 5 selle kohta, et Rumeenia on rahuldavalt täitnud nõukogu rakendusotsuses sätestatud asjaomased eesmärgid ja sihid. Rahuldav täitmine eeldab, et varem saavutatud eesmäärke ja sihte ei ole tagasi pööratud.

⁶ ST 12319/2021; ST 12319/2021 ADD 1.

- (10) 11. mail 2023 esitas Rumeenia oma 2023. aasta riikliku reformikava ja 10. mail 2023 oma 2023. aasta lähenemisprogrammi kooskõlas määruse (EÜ) nr 1466/97 artikli 4 lõikega 1. Selleks et võtta arvesse kõnealuste dokumentide omavahelisi seoseid, hinnati neid koos. Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklile 27 kajastab 2023. aasta riiklik reformikava ka Rumeenia kaks korda aastas esitatavat aruannet taaste- ja vastupidavuskava täitmisel tehtud edusammude kohta.
- (11) 24. mail 2023 avaldas komisjon Rumeenia kohta 2023. aasta riigiaruande. Selles hinnati Rumeenia edusamme nõukogu poolt aastatel 2019–2022 vastu võetud asjaomaste riigipõhiste soovitude järgimisel ning tehti kokkuvõtte sellest, kuidas Rumeenia on taaste- ja vastupidavuskava rakendanud. Kõnealuse analüüsi põhjal tehti riigiaruandes kindlaks puudused seoses probleemidega, mida taaste- ja vastupidavuskavas ei käsitleta või käsitletakse ainult osaliselt, ning uute ja esilekerkivate probleemidega. Samuti hinnati Rumeenia edusamme Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel ning liidu peamiste tööhõive, oskuste ja vaesuse vähendamise eesmärkide ning Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kestliku arengu eesmärkide saavutamisel.

(12) Komisjon tegi määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 5 alusel Rumeenia kohta põhjaliku analüüsi ja avaldas selle tulemused 24. mail 2023. Komisjon jõudis järeldusele, et Rumeenias esineb makromajanduslik tasakaalustamatus. Eelkõige puudutab riigi haavatavus maksebilansi, mis on seotud valitsemissektori suure eelarvepuudujäägiga, samas kui ülekuumenemissurve on suurenenud. Suur jooksevkonto puudujääk suurenes pärast COVID-19 pandeemiast tingitud majanduslangust märkimisväärselt ja muutis majanduse välisrahastamisšokkide suhtes haavatavaks. Suure jooksevkonto puudujäägi püsimise korral on oht, et rahvusvaheline netoinvesteeringispositsioon muutub veelgi negatiivsemaks. Selgelt on näha märke ülekuumenemisest, kusjuures alusinflatsioon on liiga kiire, palgakasvu määr kahekohaline ja töötuse määr suhteliselt madal. Kulupõhise konkurentsivõime näitajad peaksid stabiliseeruma, kuid struktuursed probleemid püsivad. Vahetuskurss näib olevat üle taseme, mida võiks eeldada majanduse põhinäitajate põhjal, ja seda juhitakse jätkuvalt tugevalt. Valitsemissektori eelarvepuudujääk on olnud mitu aastat suur ning see on põhjustanud suure osa ülemäärasest nõudlusest ja sellest tulenevast maksebilansi puudujäägist; isegi kui valitsemissektori eelarvepuudujääk on vähenemas, jääb see prognooside kohaselt 2023. ja 2024. aastal siiski märkimisväärselt suureks. Valitsemissektori eelarvepuudujäägi vähenemine 2022. aastal oli peamiselt tingitud märkimisväärselt SKP nominaalkasvust, mis omakorda tuleneb suurel määral sisenõudluse ülekuumenemisest. Riskipreemiad ja riigi laenukasutuse kulud on märkimisväärselt suuremad kui pandeemiaeelsetel aastatel. Võttes arvesse likviidsusolukorra jätkuvat pingestumist maailma finantsturgudel, on oluline praegused suundumused ümber pöörata. Edaspidi tuleks eelistada eelarve kohandamist, et viia nõudlus paremini vastavusse pakkumisega ning piirata sise- ja välispuudujääki. Taaste- ja vastupidavuskavas ette nähtud maksu- ja pensionireformide täielik rakendamine ning ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse raames seatud eelarveeesmärkide täitmine aitaks märkimisväärselt piirata praegust dünaamikat.

(13) Tulenevalt sellest, et riik ei täitnud 2019. aastal eelarvepuudujäägi kriteeriumi, võttis nõukogu 3. aprillil 2020 vastu otsuse (EL) 2020/509⁷ ülemäärase eelarvepuudujäägi olemasolu kohta Rumeenias. Nõukogu võttis 3. aprillil 2020 vastu ka soovitus⁸ Rumeenia valitsemissektori ülemäärase eelarvepuudujäägi kõrvaldamiseks hiljemalt 2022. aastaks. Võttes arvesse majandustegevuse järsku aeglustumist seoses COVID-19 pandeemiaga ja sellega seotud vajadust sellele järele, et eelarvepoliitika toetaks majanduse taastumist, esitas nõukogu 18. juunil 2021 uue soovitus⁹ kõrvaldada ülemäärane eelarvepuudujääk Rumeenias hiljemalt 2024. aastaks. Oma 18. juuni 2021. aasta soovituses soovitas nõukogu Rumeenial vähendada valitsemissektori eelarvepuudujääki 2021. aastal 8,0 %-le SKPst, 2022. aastal 6,2 %-le SKPst, 2023. aastal 4,4 %-le SKPst ja 2024. aastal 2,9 %-le SKPst. See oli kooskõlas valitsemissektori esmaste netokulude nominaalse kasvumääraga 3,4 % 2021. aastal, 1,3 % 2022. aastal, 0,9 % 2023. aastal ja 0,0 % 2024. aastal. See vastas iga-aastasele struktuursele kohandusele 0,7 % SKPst 2021. aastal, 1,8 % SKPst 2022. aastal, 1,7 % SKPst 2023. aastal ja 1,5 % SKPst 2024. aastal. 18. juuni 2021. aasta soovituses märgiti ka, et ootamatuid tulusid tuleks kasutada valitsemissektori eelarvepuudujäägi vähendamiseks ning et Rumeenia peaks tagama oma riikliku eelarveraamistiku täieliku ja tulemusliku kohaldamise. Samuti märkis nõukogu, et keskpika perioodi eelarvestrateegia edu tagamiseks on oluline toetada eelarve konsolideerimist põhjalike reformidega.

⁷ Nõukogu 3. aprilli 2020. aasta otsus (EL) 2020/509 ülemäärase eelarvepuudujäägi olemasolu kohta Rumeenias (ELT L 110, 8.4.2020, lk 58).

⁸ Nõukogu 3. aprilli 2020. aasta soovitus Rumeenia valitsemissektori ülemäärase eelarvepuudujäägi kõrvaldamiseks (ELT C 116, 8.4.2020, lk 1).

⁹ Nõukogu 18. juuni 2021. aasta soovitus Rumeenia valitsemissektori ülemäärase eelarvepuudujäägi kõrvaldamiseks (ELT C 304, 29.7.2021, lk 111).

(14) Eurostati kinnitatud andmete kohaselt vähenes Rumeenia valitsemissektori eelarvepuudujääk 7,1 %-lt SKPst 2021. aastal 6,2 %-le SKPst 2022. aastal, samas kui valitsemissektori võlg vähenes 48,6 %-lt SKPst 2021. aasta lõpus 47,3 %-le SKPst 2022. aasta lõpus. See on kooskõlas nõukogu soovitatud 2022. aasta valitsemissektori nominaalse eelarvepuudujäägi eesmärgiga. 2022. aastal oli struktuurse eelarvepositsiooni kohandus 0,4 protsendipunkti SKPst, mis on soovitatud kohandusest (1,8 protsendipunkti) tunduvalt väiksem. See nõuab hoolikat analüüsi, mis tugineb kulude kasvu eesmärgile. Esmaste netokulude kasv (mida on korrigeeritud tulude poole ühekordsete ja eelarvepoliitiliste meetmetega) 2022. aastal oli 14,1 %, mis ületab soovitatud kasvumäära (1,3 %). Struktuurse eelarvepositsiooni paranemine peaaegu peatus 2022. aastal, kuigi valitsemissektori tulud olid oodatust oluliselt suuremad, mida soodustas tugev SKP reaalkasv, kiire inflatsioon ja majanduskasvu soodne struktuur. Kulude poolel vähenes avaliku sektori palkade ning ostetud kaupade ja teenuste osakaal nominaalses SKPs osalise indekseerimise ja ostudele kehtestatud ülempiiri tõttu. Enamik muid kuluartikleid kasvasid siiski kavandatust palju kiiremini, osaliselt väga kiire inflatsiooni tõttu, mis osutab, et osa ootamatutest tuludest kasutati plaaniväliste lisakulude rahastamiseks.

- (15) Valitsemissektori eelarvepositsiooni on mõjutanud eelarvepoliitilised meetmed, mis on võetud energiahindade tõusu majandusliku ja sotsiaalse mõju leevendamiseks. 2022. aastal hõlmasid sellised eelarvepoliitilised meetmed elektri- ja maagaasihindade ülempiire nii kodutarbijatele kui ka muudele tarbijatele. Samuti hõlmasid need eritoetusi väikese sissetulekuga pensionäridele, toiduvautšereid väikese sissetulekuga leibkondadele (sealhulgas pensionärid ja üliõpilased) ning kütusetoetusi. Nende meetmete kulusid tasakaalustasid osaliselt uued maksud kodumaiste energiatootmisettevõtete ootamatu kasumi pealt. Komisjoni hinnangul oli kõnealuste meetmete eelarveline netokulu 2022. aastal 0,4 % SKPst. Valitsemissektori eelarvepositsiooni on pisut mõjutanud ka Ukraina põgenikele ajutise kaitse pakkumisega seotud eelarvekulud, mis olid 2022. aastal hinnanguliselt 0,0–0,1 % SKPst.
- (16) 2023. aasta lähenemisprogrammi eelarveprognooside aluseks olev makromajanduslik stsenaarium on suhteliselt konservatiivne ja pärast seda komisjoni 2023. aasta kevadprognoosis märgitust soodsam. Valitsuse prognoosi kohaselt kasvab reaalne SKP 2023. aastal 2,8 % ja 2024. aastal 4,8 %. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on SKP reaalkasv 2023. aastal 3,2 % ja 2024. aastal 3,5 %. Komisjoni märkimisväärselt väiksem kasvuprognoos 2024. aastaks kajastab komisjoni seisukohta, et rahapoliitika karmistamine avaldab majandusele mõju teatava viivitusega. Samuti kajastab see komisjoni seisukohta, et Rumeenia majandus on praegu oma potentsiaalse taseme lähedal, mis tundub usutav, arvestades püsivalt kõrget alusinflatsiooni ning suhteliselt madalat töötuse määra. See piirab inflatsioonivaba kasvu potentsiaali.

- (17) Valitsus prognoosib oma 2023. aasta lähenemisprogrammis, et valitsemissektori eelarvepuudujääk väheneb 6,2 %-lt SKPst 2022. aastal 4,4 %-le SKPst 2023. aastal, nagu on soovitanud nõukogu. Suur vähenemine kajastab kulude kavandatud piiramist, sealhulgas avaliku sektori töötajate reaalpalkade märkimisväärset langust, ja mõnda tulusid suurendavat meedet, sealhulgas dividendimaksumäära tõstmist, sellise künnise alandamist, mille alusel kohaldatakse mikroettevõtete korra kohast madalat maksumäära, ning valitud toodete käibemaksumäära tõstmist. 2023. aasta lähenemisprogrammi kohaselt peaks valitsemissektori võla suhe SKPsse vähenema 47,3 %-lt SKPst 2022. aasta lõpus 47,1 %-le SKPst 2023. aasta lõpus.
- (18) 2023. aastal peaksid valitsemissektori eelarvepositsiooni jätkuvalt mõjutama meetmed, mida on võetud energiahindade tõusu majandusliku ja sotsiaalse mõju leevendamiseks. Need hõlmavad 2022. aastast pikendatud meetmeid, nimelt elektri- ja maagaasihindade ülempiiri, toetusi väikese sissetulekuga elanikkonnarühmadele ja eritoetusi väikese sissetulekuga pensionäridele. Nende meetmete kulusid tasakaalustavad jätkuvalt suuresti kodumaiste energiatarnijate ootamatu kasumi ja kasumimarginaali maksud. Neid tulusid arvesse võttes on toetusmeetmete eelarveline netokulu 2023. aastal hinnanguliselt 0,3 % SKPst. Enamik 2023. aasta meetmeid on suunatud kõige haavatavamatele leibkondadele, kuigi need ei säilita täielikult hinnasignaali energianõudluse vähendamiseks ja energiatõhususe suurendamiseks.
- (19) Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on valitsemissektori eelarvepuudujääk 2023. aastal 4,7 % SKPst. See on 2023. aasta lähenemisprogrammis prognoositud eelarvepuudujäägist 0,3 protsendipunkti SKPst suurem, mis on peamiselt tingitud suurematest prognoositavatest kulutustest kaupadele ja teenustele, sotsiaalsiiretest ja muudest jooksvatest kuludest, mis kõik peaksid 2023. aasta lähenemisprogrammi kohaselt kasvama palju aeglasemalt kui inflatsioon. Samuti prognoosib komisjon 2023. aasta lähenemisprogrammis prognoositust veidi suuremat maksutulu kasvu, mis kajastab peamiselt hoogsamat SKP kasvu. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on valitsemissektori võla suhe SKPsse pisut madalam (45,6 % 2023. aasta lõpus) kui 2023. aasta lähenemisprogrammis prognoositud.

- (20) Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt ületab valitsemissektori nominaalne eelarvepuudujääk 2023. aastal nõukogu soovitatud valitsemissektori nominaalse eelarvepuudujäägi eesmärki 0,3 protsendipunkti võrra SKPst. Struktuurne kohandus on hinnanguliselt ligikaudu 1,5 % SKPst, mis kajastab reaalpalga vähenemist ja uute töötajate värbamise kulmutamist avalikus sektoris, samuti eespool kirjeldatud tulumeetmeid. Kohandus on siiski veidi väiksem kui soovitatud 1,7 protsendipunkti SKPst. See nõuab hoolikat analüüsi, mis tugineb kulude kasvu eesmärgile. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt peaks esmaste netokulude kasv (mida on korrigeeritud tulude poole ühekordsete ja eelarvepoliitiliste meetmetega) olema 2023. aastal 8,3 %, mis on soovitatust (0,9 %) suurem. Seega osutavad kõik kolm näitajat soovitatud kohandusest kõrvalekaldumise ohule. Kiire inflatsiooni tingimustes suurenevad valitsemissektori kulud jätkuvalt kiiremini, kui nõukogu 18. juunil 2021 soovitas. Hoolika analüüsi põhjal võib väita, et on oht, et Rumeenia ei täida nõukogu 18. juuni 2021. aasta soovitusel esitatud 2023. aasta eelarve-eesmärke.
- (21) 2023. aasta lähenemisprogrammi kohaselt peaks valitsemissektori eelarvepuudujääk vähenema 2024. aastal 2,9 %-le SKPst, mis on kooskõlas nõukogu 18. juuni 2021. aasta soovitusel ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse alusel. 2024. aastaks kavandatud vähenemine kajastab peamiselt kulude jätkuvat piiramist ja valitsemissektori kulude prognoositud vähenemist 38,4 %-lt SKPst 36,9 %-le SKPst. Vastavalt 2023. aasta lähenemisprogrammile prognoositakse, et valitsemissektori võla suhe SKPsse väheneb 2024. aasta lõpuks 46,1 %ni. Prognoosi koostamise ajal teada olevate poliitikameetmete põhjal hinnatakse komisjoni 2023. aasta kevadprognoosis, et valitsemissektori eelarvepuudujääk moodustab 2024. aastal 4,4 % SKPst. See on suurem kui 2023. aasta lähenemisprogrammis prognoositud eelarvepuudujääk, kuna teatatud meetmetest ei näi piisavat nõukogu poolt ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse raames soovitatud eelarvekohanduse saavutamiseks. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on valitsemissektori võla suhe SKPsse 2024. aasta lõpus kõrgem (46,1 %).

- (22) Valitsemissektori nominaalne eelarvepuudujääk 2024. aastal ületab komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt nõukogu soovitatud eesmärki 1,5 protsendipunkti võrra SKPst, samas kui struktuurse eelarvepositsiooni kohanduseks prognoositakse 2024. aastal üksnes 0,3 protsendipunkti SKPst, võrreldes soovitatud 1,5 protsendipunktiga SKPst. See nõuab hoolikat analüüsi, mis tugineb kulude kasvu eesmärgile. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on esmaste netokulude kasv (mida on korrigeeritud tulude poole ühekordsete ja eelarvepoliitiliste meetmetega) 2024. aastal 9,5 %, mis ületab soovitatud kasvumäära (0,0 %). Seega osutavad kõik kolm näitajat soovitatud kohandusest kõrvalekaldumise ohule. 2024. aastaks kavandatud märkimisväärsete eelarvekohanduste puudumine kajastab osaliselt indekseerimiseeskirjade mõju Rumeenias (pensionide ja miinimumpalga 2024. aasta indekseerimisvoor kajastab 2022. aasta kõrget inflatsioonimäära). Tuleb siiski märkida, et taaste- ja vastupidavuskavas on ette nähtud mitut meetet ja reformi, mis õigeaegse vastuvõtmise ja rakendamise korral võivad valitsemissektori tulusid märkimisväärselt suurendada juba 2024. aastal ja aidata saavutada eelarvepuudujäägi eesmärki. Hoolika analüüsi põhjal võib üldiselt väita, et on oht, et Rumeenia ei täida nõukogu 18. juuni 2021. aasta soovitusel esitatud 2024. aasta eelarveeesmärke. Võttes arvesse ohtu, et 2023. ja 2024. aastal ei saavutata soovitatud eelarveeesmärke, näivad täiendavad eelarvemeetmed vajalikud, et järgida kohandamiskava, kõrvaldada ülemäärane eelarvepuudujääk 2024. aastaks ja tugevdada välispositsiooni.
- (23) 2023. aasta lähenemisprogrammis osutatakse taaste- ja vastupidavuskava raames kavandatud reformidele ja investeringutele, mis peaksid edendama riigi rahanduse jätkusuutlikkust ning soodustama kestlikku ja kaasavat majanduskasvu. Kõnealused reformid ja investeringud hõlmavad pensionisüsteemi (nii eripensionide kui ka üldskeemide) olulisi reforme, ambitsioonikat maksureformi, jõupingutusi maksuhalduse tugevdamiseks ja riigile kuuluvate ettevõtete reforme. Nende reformide täielik rakendamine aitaks saavutada nõukogu poolt ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse raames seatud eelarvepuudujäägi eesmärke.

- (24) 2023. aasta lähenemisprogrammis nähakse ette enamiku energiatoetusmeetmete järkjärguline kaotamine 2025. aastal. Ka komisjon eeldab peaaegu kõigi energiatoetusmeetmete järkjärgulist kaotamist (netotulu 0,1 % SKPst 2024. aastal). See sõltub eeldusest, et energiahinnad ei tõuse uuesti.
- (25) 2023. aasta lähenemisprogrammis on esitatud keskpika perioodi eelarvekava aastani 2026. 2023. aasta lähenemisprogrammi kohaselt peaks valitsemissektori eelarvepuudujääk jääma 2025. ja 2026. aastal tasemele 2,9 % SKPst, võttes aluseks, et SKP reaalkasv on 2025. aastal 5,0 % ja 2026. aastal 4,6 %, mis ületab oluliselt potentsiaalset kasvu. Pärast ulatuslikku vähenemist 39,8 %-lt 2021. aastal 36,9 %-le 2024. aastal jääb kulude suhe SKPsse 2025. ja 2026. aastal üldjoontes samaks. 2023. aasta lähenemisprogrammi kohaselt peaks valitsemissektori võla suhe SKPsse vähenema 46,1 %-lt SKPst 2024. aasta lõpus 45,4 %-le SKPst 2026. aasta lõpus.

(26) Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 19 lõike 3 punktile b ja V lisa kriteeriumile 2.2 sisaldab taaste- ja vastupidavuskava ulatuslikke üksteist vastastikku tugevdavaid reforme ja investeeringuid, mis tuleb rakendada 2026. aastaks. Rumeenia taaste- ja vastupidavuskava rakendamine käib, kuid viivituste oht suureneb. Rumeenia esitas kaks maksetaotlust, mis vastavad taaste- ja vastupidavuskava 72 eesmärgile ja sihile ning millest tulenevalt maksti esimese maksetaotluse raames eelmakseid arvestamata välja 2,6 miljardit eurot, samas kui teise maksetaotluse hindamine on käimas. Taaste- ja vastupidavuskava rakendamisega seotud viivituste kasvav oht on tingitud avaliku halduse nõrgast juhtimisest ja piiratud suutlikkusest. Nende probleemide lahendamine, sealhulgas piisavate inimressursside tagamise kaudu, on esmatähtis kava paremaks koordineerimiseks ja investeeringute õigeaegseks elluviimiseks. Lisaks on oluliste struktuurireformide lõpuleviimiseks vaja jätkuvat poliitilist pühendumist ja isevastutust. Võttes arvesse kava märkimisväärset makromajanduslikku ja eelarvelist tähtsust, oleks meetmete õigeaegne ja täielik rakendamine välis- ja eelarvealase haavatavuse piiramiseks äärmiselt oluline. Kava vaadatakse eeldatavasti läbi 2023. aastal, et lisada sellesse muu hulgas REPowerEU peatükk, võttes samal ajal arvesse tagastamatu toetuse vähenemist Rumeenia majanduse tugeva taastumise tõttu. Arutelud sel teemal on käimas. Uue REPowerEU peatüki kiire lisamine taaste- ja vastupidavuskavasse võimaldab rahastada täiendavaid reforme ja investeeringuid, et toetada Rumeenia strateegilisi eesmärke energia ja rohepöörde vallas. Kohalike ja piirkondlike omavalitsuste, sotsiaalpartnerite ja muude asjaomaste sidusrühmade süstemaatiline ja tulemuslik kaasamine on jätkuvalt oluline taaste- ja vastupidavuskava ning üldise majandus- ja tööhõivepoliitika edukaks rakendamiseks, et tagada laialdane isevastutus üldise poliitilise tegevuskava eest.

- (27) Komisjon kiitis 2022. aastal heaks kõik Rumeenia ühtekuuluvuspoliitika programmidokumendid. Ühtekuuluvuspoliitika programmide kiire rakendamine vastastikusel täiendavusel ja koostöös taaste- ja vastupidavuskavaga, sealhulgas REPowerEU peatükiga, on esmatähtis, et viia Rumeenias ellu rohe- ja digipööre, suurendada majanduslikku ja sotsiaalset vastupidavust ning tagada tasakaalustatud territoriaalne areng.
- (28) Lisaks taaste- ja vastupidavuskavas ning ühtekuuluvuspoliitika programmides käsitletud majanduslikele ja sotsiaalsetele probleemidele seisab Rumeenia silmitsi mitmete muude probleemidega, mis on seotud energiapoliitika ja rohepöördega.
- (29) Rumeenia seisab silmitsi CO₂ heite vähendamise väljakutsetega, kuna riik sõltub endiselt suurel määral fossiilkütustest. Fossiilkütuste (süsi, nafta ja gaas) osakaal suurenes 2021. aastal võrreldes 2020. aastaga pisut. 2021. aastal oli see 72 %, samas kui taastuvate energiaallikate arvele jäi üksnes ligikaudu 20 %. Rumeenia on liidu suuruselt teine gaasitootja, kes teenindab peamiselt kodumaist turgu. Keskendumine taastuenergia tõhusale kasutuselevõtule, märkimisväärselt energiatõhusamale eluasemesektorile ja uute tehnoloogiate kasutamisele tööstuses aitaks Rumeenial saavutada pakettis „Eesmärk 55“ kehtestatud liidu ja riiklike 2030. aasta energia- ja kliimaeesmärke. 2022. aasta augustist kuni 2023. aasta märtsini vähenes Rumeenia maagaasi tarbimine võrreldes eelneva viie aasta sama perioodi keskmise gaasitarbimisega 20 %, st rohkem, kui nõukogu määruses (EL) 2022/1369¹⁰ seatud vähendamiseesmärk 15 %. Rumeenia võiks jätkata ajutiste gaasinõudluse vähendamise meetmete rakendamist kuni 31. märtsini 2024, vastavalt nõukogu määrusele (EL) 2023/706¹¹.

¹⁰ Nõukogu 5. augusti 2022. aasta määrus (EL) 2022/1369, mis käsitleb gaasinõudluse vähendamise koordineeritud meetmeid (ELT L 206, 8.8.2022, lk 1).

¹¹ Nõukogu 30. märtsi 2023. aasta määrus (EL) 2023/706, millega muudetakse määrust (EL) 2022/1369 seoses gaasinõudluse vähendamise meetmete nõudluse vähendamise perioodi pikendamisega ning nende meetmete rakendamise aruandluse ja seire tõhustamisega (ELT L 93, 31.3.2023, lk 1).

- (30) Võrguvõimsuse suurendamine on esmatahtis, et vähendada fossiilkütuste kasutamist ja kiirendada energiasüsteemi ümberkujundamist. Kivisöel ja pruunsöel töötavate elektritootmisrajatiste käitusest kõrvaldamine viiakse tõenäoliselt lõpule 2032. aastaks, nagu on ette nähtud Rumeenia taaste- ja vastupidavuskavas, ja kõrvaldatud võimsus tuleks asendada taastuvate energiaallikatega. Olemasolevad elektri ülekande- ja jaotusvõrgud piiravad aga uue taastuenergiavõimsuse integreerimist. Võrgu kitsaskohad takistavad taastuenergia kasutuselevõttu. On vaja investeringuid olemasolevate võrkude ajakohastamiseks ja digitaliseerimiseks, et integreerida uut taastuenergiavõimsust ja suurendada ühendusvõimsust naaberliikmesriikidega kooskõlas kliimaeesmärkidega. Võrgu ajakohastamiseks ja laiendamiseks (nii ülekande- kui ka jaotustasandil) oleks vaja integreeritud süsteemi piisavat ja täiustatud planeerimist, et vastata nõudlusele ja olla paindlik. Eelisarenduspiirkondade kindlaksmääramise lihtsustamine ja seonduvate menetluste edasine sujuvamaks muutmine, sealhulgas hoonetes väikese võimsusega taastuenergiaseadmete (nt päikesepaneelid) kasutuselevõtu hõlbustamine, aitaks parandada praegust olukorda, kus taastuenergiajaamade rajamise lubade saamine on suhteliselt lihtne, kuid nende võrku ühendamiseks vajalike lubade saamine märksa keerulisem.
- (31) Ehitussektoris oleks 2030. aastaks seatud nõudlikemate riiklike eesmärkide saavutamiseks vaja riigi hoonefondi täiendavat rahastamist. Rumeenia taaste- ja vastupidavuskava kohaselt on plaanis renoveerida 2,4 miljonit m² avalikke hooneid ja 4,4 miljonit m² eluhooneid, samas kui ühtekuuluvuspoliitika raames on eraldatud vahendeid 1,6 miljoni m² renoveerimiseks mõlemas sektoris. Kehv juurdepääs teabele ja rahastusele seoses energiatõhusaks renoveerimise ja taastuenergiaseadmetega takistab aga tõsiselt olukorra edasist parandamist. Leibkondade ja väikeettevõtete parem juurdepääs rahastusele energiatõhususe suurendamiseks aitaks märkimisväärselt vähendada Rumeenia sõltuvust fossiilkütustest ja samas piirata ka energiaostuvõimetust. Lisaks võiksid piirkondlikud ja kohalikud omavalitsused anda rohkem teavet selle kohta, kuidas pääseda ligi energiatõhusaks renoveerimise vahenditele ning millist liiki väikeseid taastuenergiaseadmeid saaks hoonetes ja leibkondades kasutusele võtta.

- (32) Tööjõu ja oskuste nappus rohepöörde jaoks olulistest sektorites ja kutsealadel, sealhulgas nullnetotehnoloogiate tootmine, kasutuselevõtt ja hooldamine, tekitab probleeme üleminekul nullnetomajandusele. Kvaliteetsed haridus- ja koolitussüsteemid, mis vastavad tööturu muutuvatele vajadustele, ning sihipärased täiend- ja ümberõppe meetmed tulemusliku aktiivse tööturupoliitika toel on esmatähtsad, et vähendada oskuste nappust ning edendada töötajate kaasamist ja tööjõu ümberpaigutamist. Kasutamata tööjõupakkumise rakendamiseks peavad kõnealused meetmed olema kättesaadavad eelkõige rohepöördest enim mõjutatud üksikisikutele ning sektorites ja piirkondades. 2022. aastal oli Rumeenias tööjõunappus mitme ameti puhul, mis nõuavad rohepöördeks erioskusi või -teadmisi, sealhulgas isoleerijad, ehitusinsenerid ja ehitusjuhid.
- (33) Võttes arvesse komisjoni hinnangut, on nõukogu 2023. aasta lähenemisprogrammi läbi vaadanud ja tema arvamus¹² kajastub esitatud soovitus 1.
- (34) Võttes arvesse komisjoni põhjalikku analüüsi ja hinnangut, on nõukogu 2023. aasta riikliku reformikava ja 2023. aasta lähenemisprogrammi läbi vaadanud. Määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 6 alusel esitatud nõukogu soovitus 1. Soovitus 1 osutatud poliitikameetmed aitavad kõrvaldada haavatavust, mis on seotud maksebilansiga, mida võimendab suur eelarvepuudujääk, ja taas esile kerivate konkurentsivõimeprobleemidega. Soovitus 2 ja 3 aitava kaasa soovitus 1 täitmisele,

¹² Vastavalt määruse (EÜ) nr 1466/97 artikli 9 lõikele 2.

SOOVITAB Rumeenial võtta 2023. ja 2024. aastal järgmisi meetmeid.

1. Järgida eelarvepoliitikat kooskõlas nõukogu 18. juuni 2021. aasta soovitusel, et kõrvaldada Rumeenias valitsemissektori ülemäärane eelarvepuudujääk 2024. aastaks ja tugevdada Rumeenia välispositsiooni.

Võimalikult kiiresti 2023. ja 2024. aastal kaotada kehtivad erakorralised energiatoetusmeetmed ja kasutada sellest tulenevat kokkuhoidu valitsemissektori eelarvepuudujäägi vähendamiseks. Kui energiahindade uue tõusu tõttu on vaja uusi või jätkuvaid toetusmeetmeid, tagada, et sellised toetusmeetmed on suunatud haavatavate leibkondade ja ettevõtete kaitsmisele, on eelarve seisukohast vastuvõetava maksumusega ning säilitavad stiimulid energiasäästuks.

Säilitada riiklikult rahastatavad avaliku sektori investeeringud ning tagada rahastust antavate toetuste ja muude liidu vahendite tulemuslik kasutuselevõtt, eelkõige rohe- ja digipöörde edendamiseks.

Jätkata pärast 2024. aastat keskpika perioodi eelarvestrateegia rakendamist, mis hõlmab järkjärgulist ja kestlikku konsolideerimist koos investeeringute ja reformidega, mis soodustavad hoogsamat kestlikku majanduskasvu, et saavutada keskpikas perspektiivis usaldusväärne eelarvepositsioon.

2. Tagada tõhus juhtimine ja tugevdada haldussuutlikkust, et võimaldada taaste- ja vastupidavuskava jätkuvat kiiret ja järjepidevat rakendamist. Viia kiiresti lõpule töö kava „REPowerEU“ peatükiga, eesmärgiga alustada kiiresti selle rakendamist. Jätkata ühtekuuluvuspoliitika programmide kiiret rakendamist täielikus vastastikusel täiendavuses ja koostöös taaste- ja vastupidavuskavaga.

3. Vähendada sõltuvust fossiilkütustest ja kiirendada energiasüsteemi ümberkujundamist, eelkõige võttes kiiremini kasutusele taastuvenergia ja suurendades võrguvõimsust, et võimaldada uuel taastuvenergiavõimsusel turule pääseda. Suurendada energiatõhusust ja muuta hoonete renoveerimisega seotud jõupingutused ambitsioonikamaks, sealhulgas pakkudes paremat juurdepääsu teabele ja kestlikele rahastamisvõimalustele. Suurendada poliitilisi jõupingutusi rohepöördeks vajalike oskuste ja pädevuste pakkumiseks ja omandamiseks.

Brüssel,

*Nõukogu nimel
eesistuja*
